

Vam fer un referèndum

Andreu Pujol Mas

Vam fer un referèndum

© del text: Andreu Pujol Mas, 2018

© d'aquesta edició: Edicions Saldonar, 2018

Primera edició: febrer del 2018

Publicat per Edicions Saldonar

Alfambra, 16, 5è 2a

08034 Barcelona

edicions@saldonar.com

www.saldonar.com

Edició i producció: Francesc Gil-Lluch

Disseny de la coberta: Enric Muñoz

Maquetació de l'interior: Octavi Gil Pujol

Impressió: BookPrint

Distribució: UDL

IBIC: BG, BGBA

ISBN: 978-84-946753-6-2

Dipòsit legal: B-29965-2017

Imprès a Catalunya · *Printed in Catalonia*

Edicions Saldonar és membre de l'associació d'editorials independents

Llegir en Català, juntament amb Alrevés/Crims.cat, L'Avenç,

BiraBiro Editorial, El Gall Editor, Edicions del Periscopi,

Raig Verd Editorial, Sembra Llibres i Tigre de Paper.

Tots els drets reservats. No es pot reproduir cap part d'aquest llibre,
per qualsevol mitjà, sense el permís d'Edicions Saldonar.

Taula

Prefaci	9
Referèndum <i>versus</i> 9-N	17
Vida parlamentària. L'invent de Junts pel Sí	35
El tàndem Puigdemont - Junqueras	73
El Govern, espai de conspiracions	81
L'Estat Major: el Govern a l'ombra	103
L'organització del referèndum	115
Quinze dies frenètics de campanya electoral	153
<i>Índex de noms</i>	211

Prefaci

Aquest és un llibre complicat de començar i d'acabar. Com tot procés històric, el que hem viscut a Catalunya els darrers temps no té un inici clarament identificable, sinó que és fruit d'una pulsíó, d'una remor que se sent. L'estudi de la història, al cap i a la fi, consisteix a classificar el que, mirat de prop, és una realitat que flueix sense etiquetes ni calaixos compartimentats. Però la mirada de l'historiador es pot permetre, encara que sempre cometent errades i imprecisions, intentar posar-nos-ho fàcil amb la perspectiva que dona la distància.

Per bé que soc historiador de formació, i per tant hauria de ser hàbil en les classificacions, ara mateix em sento com si fos davant d'un quadre de Joaquim Mir. D'aquells que retraten un penya-segat de Mallorca o un camp florit que, vistos tan de prop, semblen a simple vista un conjunt de taques disposades a l'atzar. Amb una mica d'esforç, passats els primers i brevíssims moments de desconcert, la mirada s'asserena i es comença a entendre alguna cosa. Tot i així, és molt més gran la porció de camp o de penya-segat que queda fora de la tela del pin-

tor que no pas la que es recull en aquell precís rectangle. És exactament això el que passarà amb aquest llibre.

El moment històric del país es podria analitzar anant molt enrere, qui sap si tres segles, fins i tot, amb la pèrdua de les institucions catalanes. Potser es podria situar al segle XIX amb l'inici de la Renaixença i la presa de consciència que va comportar. D'inicis n'hi hauria per donar i per vendre, però aquestes mirades generals, en les quals tot pren sentit i el relat apunta cap a un desenllaç inevitable, ja les deixarem per als homes i les dones dels anys vinents.

Podríem situar-nos, també, al principi d'això que s'ha anomenat el Procés, que va començar designant-se així, de manera eufemística, perquè no se sabia gaire exactament on anava a parar. Ens trobaríem de nou amb el mateix problema. Quan comença aquest Procés? Hi hauria persones que dirien que amb la sentència del Tribunal Constitucional que retallava l'Estatut i amb la posterior manifestació massiva al centre de Barcelona. D'altres anirien més endavant i parlarien de la gran manifestació del 2012, la primera organitzada per l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), que va portar a la convocatòria d'eleccions per part d'Artur Mas. Així i tot, abans, l'any 2009 a Arenys de Munt hi va haver una consulta municipal sobre la independència de Catalunya que ja va omplir de gent vinguda d'arreu la riera d'aquell poble del Maresme. Els efectes de la consulta es van escampar com una taca per tot el país en diverses onades. És evident que això tampoc va sortir del no-res, per generació espontània.

Per a mi, personalment, el Procés comença en un

autobús de Barcelona el 18 de febrer del 2006. Hi havia una manifestació que sortia de la plaça d'Espanya amb el lema «Som una nació i tenim el dret de decidir», i m'hi dirigia des de l'Hospital de Sant Pau, per atzars de la vida. Aleshores tenia vint anys i no sabia dir, com tampoc ho sé dir ara, quan m'havia convertit en independentista ni quins motius m'hi havien empès. De fet, per a mi no era una qüestió per sotmetre a debat ni a reflexió, de la mateixa manera que no ho és el color dels meus cabells ni el dels meus ulls: hi ha coses que són com són. Però sí que puc dir que durant la meva adolescència ja m'havia adonat que allò que per a mi era tan natural com la sortida del sol, no ho era per a tothom, com a mínim en el mateix grau. Recordo que amb alguns altres nanos del poble havíem de muntar excursions a Girona per comprar estelades, que eren molt difícils de trobar en cinquanta quilòmetres al voltant. Aquell símbol que ara trobem estampat en xanclletes, calçotets i clauers aleshores ens produïa la fascinació del que era escàs i prohibitiu. Recordo, també, que tenint catorze anys la campanya «Jo també em planto» de Lluís Maria Xirinacs va arribar al meu poble i em vaig oferir voluntari per anar a penjar cartells pels carrers i les botigues. En alguns dels comerços no me'l van deixar col·locar, no pas per una hostilitat manifesta, sinó per allò de «què dirien alguns clients». En d'altres, em permetien procedir, per cortesia, però fent el trajecte de tornada el cartell ja havia desaparegut.

Tot això ho dic, no per un especial interès a explicar les meves batalletes, que tampoc és que tinguin

una èpica especial, sinó perquè s'entengui per què em va quedar gravat aquell trajecte en autobús del 18 de febrer del 2006. A cada una de les parades hi anava pujant gent, molts amb aquelles estelades que havíem d'anar a buscar qui sap on, i el més gros de tot és que no eren joves eixelebrats com nosaltres, sinó que també s'hi afegia gent de mitjana edat i, fins i tot, avis. L'autobús es va anar omplint fins que en algunes parades ja no va poder admetre més passatgers. Al final del trajecte hi vam trobar aquella riuada humana que ens deia que alguna cosa estava canviant.

Abans parlava, citant el poeta Miquel Martí i Pol, d'una remor que se sent. Si una cosa ha quedat clara, amb la poca perspectiva de què disposem, és que el que estem vivint ha sorgit sense saber ben bé d'on surt, i no podem identificar exactament el fet que n'ha estat el detonant. La historiografia clàssica, ara ja rànica, sempre ens havia parlat dels grans personatges i dels principals esdeveniments de la història. Dades molt clares, caps pensants amb voluntats molt fermes, determinacions inesquinçables. Ja ho va dir, irònicament, Voltaire: «Sembla que des de fa mil quatre-cents anys només hi ha hagut a la Gàl·lia reis, ministres i generals». Ara sabem que la història no és això, sinó jo dins d'aquell autobús i l'avi que feia el mateix trajecte, cadascú amb les seves motivacions, els seus impulsos, les seves dèries, les seves fílies i les seves fòbies. Que els humans som individus, però també formem societats i compartim interessos, projectes diversos, i que tots nosaltres tenim capacitat de condicionar les accions de

reis, ministres i generals. Aquell dia, per a mi, el Procés començava. Per a d'altres deu haver començat més tard, i l'avi de l'autobús, que qui sap on para, potser el situaria en l'ascens electoral d'Esquerra Republicana pocs anys abans.

Aquest prefaci pot semblar la dissertació erràtica d'un diletant, ho entenc. En realitat, és una justificació que no sé si compleix gaire bé la seva finalitat. El que vull dir amb tot això és que el període encapsat en aquest llibre ha estat triat d'una manera arbitrària, que podria haver començat en qualsevol altre moment i s'hauria pogut fixar en altres elements, per bé que el marc que aquí establím és cert que té un mínim de solta. En les pàgines que segueixen hi seguiré el fil conductor, bàsicament, d'un any. El que va del 28 de setembre de l'any 2016, quan el president Carles Puigdemont va dir en seu parlamentària la ja cèlebre frase «O referèndum, o referèndum» fins al dia 1 d'octubre del 2017. Aquest any serà, tal com he dit, un fil conductor, però és evident que hauré d'anar fent anades i vingudes, atès que és impossible entendre de manera aïllada un període tan precís sense tenir en compte tot el que el va precedir i el va facilitar.

El lector es pot preguntar, molt pertinentment, què pot aportar d'interessant aquest llibre en un moment en el qual la informació sobreïx per tots els cantons. De llibres sobre el Procés i tot el que l'envolta se n'han fet uns quants, i han atapeït les lleixes de les llibreries. A més, als formats tradicionals de la premsa s'hi afegeixen, i gairebé ens porten a la saturació, desenes de dia-

ris digitals i aportacions constants a les xarxes socials. Tothom hi té alguna cosa a dir, alguna valoració a fer, algun secret per explicar. El que puc dir és que he après i entès coses fent-lo, que abans no sabia i no entenia. Per tant, crec que escrivint-lo puc ensenyar i ajudar a fer entendre alguns dels esdeveniments i canvis que hem viscut com a societat. Puc afegir, també —i això ja ho sabem tots—, que la política té un factor importantíssim d'imatge i que molts dels estímuls que ens arriben de vegades només tenen una lleugera connexió amb la realitat i, d'altres, ni tan sols això. És oportú ajudar a desbrossar aquest camí ple de bardisses i col·laborar a destriar el gra de la palla.

Una altra pregunta pertinent pot ser la de qui es plantegi saber d'on surt tot el que exposaré aquí. Això, em sap greu, no ho podré revelar del tot per un motiu molt senzill: si no hagués pres el compromís de ser discret pel que fa a l'origen de les fonts, ningú m'hauria explicat res que no fos públic, i aquest llibre hauria esdevingut completament estèril. El que he fet ha estat recollir testimonis de persones molt diverses, totes implicades molt activament en el moment històric del país, a partir d'entrevistes *off the record*. Els seus perfils són variats. D'algunes d'aquestes persones els en podria dir el nom i de seguida els posarien cara. Tornant a Voltaire, aquí hi ha informació que ve de «reis, ministres i generals», sí. Però també hi ha altres noms que no els farien ni fred ni calor i que han tingut un paper importantíssim entre bastidors.

Finalment, només voldria apuntar que aquest llibre

PREFACI

el vaig acabar d'escriure el 16 d'octubre del 2017 a un quart de tres de la matinada, i no se n'ha modificat el contingut amb cap dels esdeveniments que s'han produït amb posterioritat.

Referèndum *versus* 9-N

El 28 de setembre del 2016 el president de la Generalitat de Catalunya, Carles Puigdemont, va pujar al faristol del Parlament per pronunciar les paraules següents:

A finals del juliol de l'any que ve el Parlament aprovarà les lleis necessàries perquè Catalunya funcioni com un estat independent i convocarem els ciutadans a les urnes perquè permetin, amb el seu vot, la proclamació de la independència. En aquest sentit, si el Parlament em fa la confiança que demano, encarregaré al vicepresident Junqueras, en tant que president de la Comissió Interdepartamental d'Impuls de l'Autogovern, que endegui l'arquitectura d'un referèndum a través del qual culminem el propòsit de retornar a Catalunya el poder polític d'un estat sobirà i que ha d'organitzar el departament que presideix el conseller Romeva, que té la responsabilitat de la participació. [...] La resolució de la demanda catalana es farà, per tant, d'aquesta manera: o referèndum, o referèndum. [...] Estarem preparats i a punt de pujar el darrer graó abans de proclamar de manera efectiva la independència de Catalunya.

Puigdemont havia anunciat durant el mes de juny que se sotmetria a una qüestió de confiança després que la CUP ratifiqués el seu veto als Pressupostos. La CUP ja havia fet saltar el president Mas i estava disposada a engegar-ho tot a rodar.

Per a molts comentaristes polítics, tant Junts pel Sí com la CUP tenien el deure i la responsabilitat de posar-se d'acord. La situació al Parlament tenia una explicació molt senzilla. Si la CUP tenia deu diputats no era només per mèrit propi, sinó perquè la fórmula de la llista unitària de Junts pel Sí els havia prestat un nombre important de votants d'esquerres que, per cap concepte, no volien votar Convergència. Alhora, si la CUP podia pressionar la coalició guanyadora era justament perquè aquesta seguia compromesa amb l'independentisme. Si no, hauria intentat recórrer a l'ajuda d'altres possibles socis —una possibilitat que, d'altra banda, si s'hagués consumat, hauria estat un suïcidi polític. Per tant, la CUP i Junts pel Sí tenien l'obligació d'entendre's i calia generositat per part de totes dues bandes.

Aquell mateix estiu, concretament el 13 de juliol, vaig rebre un correu electrònic molt breu d'Enric Vila: «Estem promovent aquest manifest. El signaries? Hi ha gent de tot arreu i m'agradaria que hi fossis». Hi duia un document adjunt titulat «Per un referèndum oficial i vinculant sobre la independència el 2017». En el manifest s'hi explicava que el 9-N no havia estat el que havia de ser, que s'havia bescanviat un referèndum per un «procés participatiu sense conseqüències polítiques» i s'hi defensava que un referèndum no no-

més seria útil en cas d'obtenir un resultat afirmatiu a la independència, sinó que per si mateix ja serviria per reconèixer Catalunya com a espai de decisió política i per donar projecció de la qüestió catalana al món. Finalment, s'hi demanava que s'aprovés la Llei de transitorietat jurídica durant el 2017 i que, tot seguit, el Parlament convoqués un referèndum d'autodeterminació. Vaig firmar-lo.

És cert que la coalició Junts pel Sí havia traçat un full de ruta diferent a l'hora de concórrer a les eleccions del 27 de setembre del 2015. En aquella planificació inicial es preveia declarar la independència des del Parlament de Catalunya, fer unes eleccions constituents, redactar la Constitució catalana i, finalment, sotmetre-la a ratificació via referèndum. Aquelles eleccions es van presentar com a plebiscitàries i una victòria independentista hauria d'haver legitimat l'aplicació del pla, però amb la perspectiva d'un any es plantejaven diverses qüestions que feien necessari reformular-lo.

En primer lloc, si bé l'independentisme havia plantejat les eleccions com a plebiscitàries, la coalició Catalunya Sí que es Pot (CSQP) va adoptar un posicionament ambigu, amb una defensa imprecisa del «dret a decidir» però sense posicionar-se respecte a la independència de Catalunya. Això va fer que, segons ens diuen les enquestes, al voltant d'un trenta per cent dels seus votants fossin independentistes, però no es podien identificar clarament. La diversitat d'opinions i la manca de claredat durant la campanya van acabar desembocant

en una disparitat de criteris entre les diverses formacions que compartien la marca electoral.

En segon lloc, la coalició Junts pel Sí havia quedat lluny d'obtenir una majoria absoluta que li deixés les mans lliures per fer i desfer. Hi havia un segon actor necessari, la CUP, que legítimament podia reclamar modificacions del full de ruta. L'endemà de les eleccions, el seu cap de llista, Antonio Baños, ja va exposar la necessitat de bescanviar la declaració d'independència per un referèndum que permetés comptar els vots clarament.

Aquell 27 de setembre la coalició Junts pel Sí havia organitzat la nit electoral al Born. Artur Mas, que n'era el candidat malgrat que no havia estat posicionat com a cap de llista en cap de les circumscripcions, va dirigir-se a les càmeres i al públic: «No afluixarem. Hem guanyat amb tot en contra, i això ens dona una gran força i una gran legitimitat per tirar endavant aquest projecte». Els principals membres de la candidatura ballaven dalt de l'escenari la cançó «Invencibles» d'Els Catarres: «Jo i tu som intrèpids navegants a la conquesta dels set mars, pioners i agosarats, àvids d'aventures. Com Neil Armstrong o James Cook, el desig d'anar més lluny, cap a mons desconeguts i els seus misteris...». Però hi havia una altra cosa del discurs de Mas que també ballava: l'apel·lació a la legitimitat. Una destacada membre de la candidatura explicava, dos anys després, els fets d'aquella nit: «No era un sentiment de derrota. Havíem obtingut una victòria, però era un sentiment agre dolç. Estàvem contents perquè l'independentisme no havia obtingut mai uns resultats com aquells, però els resul-

tats eren confusos perquè entre Junts pel Sí i la CUP havíem quedat a menys de vuitanta mil vots de tenir el cinquanta per cent dels sufragis. Sabíem, també, que havia estat una de les participacions més altes de la història i que la gent s'havia mobilitzat, i això era positiu».

En aquest nou escenari, era necessari replantejar-se el full de ruta i per a molts l'opció del referèndum era la millor per desbloquejar la situació per diversos motius. El referèndum esborrava els posicionaments ambigus i els ciutadans estaven cridats a votar afirmativament o negativament a la independència de Catalunya sense intermediaris que poguessin fer interpretacions interessades del seu sufragi. El dret d'autodeterminació ofería un consens molt ampli entre la societat catalana —al voltant d'un vuitanta per cent segons les enquestes— i el referèndum era molt més fàcil de justificar davant de la ciutadania que una declaració d'independència en la conjuntura que havia nascut de les eleccions del 2015. Alhora, tal com s'ha pogut veure després, l'estat espanyol tindria moltes més dificultats per argumentar la negativa a celebrar un referèndum que no pas per defensar un rebuig a una declaració d'independència que s'hagués fet en absència d'un mandat democràtic prou clar.

Al llarg de l'estiu del 2016 diversos dirigents de la CUP havien manifestat la voluntat de posar facilitats en cas que el govern fixés un horitzó clar que culminés amb un referèndum. Benet Salellas va declarar a finals de juny: «Si això va cap a l'exercici del dret a l'autodeterminació, nosaltres estem disposats a tenir un rol molt

facilitador. Però hem de tenir una data, un instrument, mecanismes de garantia i verificació i un calendari».

L'endemà que el president Puigdemont entonés aquell «O referèndum, o referèndum», Anna Gabriel va prendre la paraula al Parlament per anunciar el sentit del vot de la seva formació:

Avui votarem que sí a la qüestió de confiança que vostè ha plantejat, i ens obrim d'aquesta manera a la possibilitat de fer avançar aquesta legislatura que, per a nosaltres, no pot deixar de ser excepcional, ja que és la legislatura en què el poble de Catalunya ha de poder exercir, finalment, el seu dret a l'autodeterminació.

Tot i així, malgrat que Puigdemont havia volgut vincular la confiança en la seva figura presidencial amb l'aprovació dels Pressupostos, Gabriel no va voler prendre aquest compromís, encara que no es va tancar en banda:

Que quedi clar, però, que votar aquesta confiança que avui votarem no els dona a vostès carta blanca per poder emprendre una pressió política que pretengui obligar ningú a aprovar uns Pressupostos en què no creu. [...] Per això responem ara mateix que és clar que estem disposades a donar suport als Pressupostos, però, com vostè pot comprendre ben naturalment, no votarem uns Pressupostos abans de veure'ls, i tampoc votarem uns Pressupostos que reproduïxin els Pressupostos als quals ja vam dir que no el passat mes de juny.

D'aquesta manera, quedava modificat el full de ruta i s'iniciava un camí que havia de durar aproximadament un any per arribar a un referèndum que encara no tenia una forma exacta ni una data concreta. És evident que en aquell moment sorgien dubtes importants entre la ciutadania. L'anunci d'un referèndum posava el país davant del mirall del 9-N: seria aquest referèndum un nou 9-N? Perquè, exactament, què havia estat? Aturem-nos-hi una mica.

Com bé deia el manifest que m'havia demanat que signés Enric Vila, el 9-N havia estat un «procés participatiu sense conseqüències polítiques», sí. Però s'havia desenvolupat enmig d'una cortina de fum mediàtica fomentada des de l'entorn de Mas i de Convergència que havia contribuït a la distorsió dels fets. Mas havia estat presentat com un president valent, que s'havia atrevit a posar les urnes amb la seva obstinació i el seu lideratge. Amb l'anunci de Puigdemont d'organitzar un referèndum aquest relat ja no s'aguantava per enlloc. Els partits espanyolistes, els mateixos que s'havien fet els ofesos amb la consulta del 9 de novembre del 2014, ara pregonaven per terra, mar i aire que acabaria esdevenint un nou 9-N, entès com a sinònim de mobilització descafeïnada que no duia enlloc. És a dir, ells també havien contribuït abans, juntament amb l'entorn mediàtic convergent, a dotar d'èpica, amb els seus planys, una protesta. Una protesta molt participativa, ben elaborada i molt simbòlica, certament, però una protesta al cap i a la fi.

Com va anar, la cosa, exactament? Anem una mica

més enrere. El 19 de desembre del 2012, CiU i ERC signen un «acord per a la transició nacional i per garantir l'estabilitat parlamentària del Govern de Catalunya». En aquest document s'hi acorda la investidura d'Artur Mas com a president i l'estabilitat pressupostària a canvi de la convocatòria d'una «consulta sobre el futur polític de Catalunya». Es fixen, també, un seguit de grups de treball on les dues formacions hauran d'anar polint les diferències que sorgeixin al llarg de la legislatura, entre els quals hi ha un «Grup de Treball de la Consulta», que es reunirà mensualment i que servirà per «analitzar l'estratègia i l'evolució de les accions previstes i les pactades en tots els ordres per arribar a fer efectiva la consulta». Aquest mateix organisme també era l'encarregat de fer un «seguiment de l'activitat legislativa i parlamentària entorn de la consulta». Fixem-nos en l'ús de la paraula *consulta* en comptes de *referèndum*. Aleshores, els negociadors de l'acord per part de Convergència i Unió, Francesc Homs i Oriol Pujol, van posar un èmfasi especial a evitar l'ús de la paraula *referèndum*, emparant-se en astúcies legalistes. De fet, un dels aspectes del pacte que més va costar d'acordar va ser l'annex 1, que és el que fa referència a la convocatòria de la consulta.

Un cop signat el pacte i iniciada la legislatura, a ERC s'adonen que alguna cosa no acaba d'anar bé. Quan va ser l'hora de tractar els aspectes que havien de propiciar el que es va anomenar la *transició nacional*, els representants de Convergència i Unió van aparèixer amb una llista de cinquanta lleis, totes de tramitació ordinària, és

a dir, que no eren urgents. Allà és quan els republicans s'adonen que han signat un acord amb algú que no té cap mena de pressa per portar a terme el que s'havia acordat. Sorgeix un primer sentiment de decepció i apareixen les desconfiances, que es van arrossegant durant mesos. A ERC es reflexiona sobre aquesta qüestió i es creu que només es podrà donar un viratge a la situació a través de la implicació de la societat civil. És ara quan neix la idea de crear un Pacte Nacional pel Dret a Decidir (PNDD) que acompanyi i tuteli el Govern i el Parlament en el camí cap a l'exercici de l'autodeterminació. Aquest organisme s'acaba constituint el 26 de juny del 2013 al Parlament de Catalunya amb la presència de quaranta entitats, partits i institucions, entre els quals hi ha sindicats, patronals, l'Institut d'Estudis Catalans, l'ANC i Òmnium Cultural. La intenció d'ERC amb la seva proposta era posar testimonis entremig del pacte de govern que ajudessin a esperonar Convergència i Unió en el compliment de l'acord de legislatura. Tot i així, algunes veus d'ERC comentarien internament que l'esperit inicial, el PNDD que ells tenien al cap, s'havia adulterat amb la intervenció de Francesc Homs i Víctor Cullell, que haurien comptat amb l'ajuda de l'expresident del Parlament Joan Rigol —després president del PNDD—, per fer-lo especialment dòcil a l'estratègia de Mas.

El 12 de desembre del 2013, Artur Mas va compareixer al Palau de la Generalitat, acompanyat dels líders de diversos partits polítics: CDC, UDC, ERC, ICV, EUiA i CUP. Allà hi va anunciar la data del 9 de novembre del 2014 per a la consulta i la pregunta desplegable:

«Vol que Catalunya esdevingui un Estat?» i «En cas afirmatiu, vol que aquest Estat sigui independent?».

Era realment curiosa aquesta fórmula perquè generava dubtes seriosos. En cas que una majoria de ciutadans votessin afirmativament la primera pregunta i negativament la segona, començaria un xou sense precedents per intentar aclarir en què es concretava exactament «un Estat no independent», però es tractava de jugar al joc dels eufemismes —recordem l'ús de termes com *procés* o *consulta*— per seguir preservant una unitat fictícia que retingués Unió Democràtica de Catalunya, que era membre del Govern sense que ningú sabés quin suport social tenia realment, i ICV.

A mesura que s'apropava la data del 9 de novembre, la situació anava esdevenint més incerta pel que feia a la reacció de l'estat espanyol. Al llarg d'aquells mesos es va demanar el traspàs de competències consultives al Congrés dels Diputats, i es va obtenir una previsible i rotunda negativa, davant la qual cosa Artur Mas va declarar que igualment no es podria «aturar la voluntat del poble de Catalunya». La Diada del 2014 va ser una de les més massives, fet que demostrava que la ciutadania catalana portava una forta embranzida. Després d'aconseguir omplir la Gran Via de les Corts Catalanes i la Diagonal de Barcelona, la que aleshores era presidenta de l'Assemblea Nacional Catalana, Carme Forcadell, va fer un discurs molt taxatiu:

Votarem i guanyarem. Hem demostrat que el nostre poble és capaç d'assolir qualsevol repte que es proposi. Per

això el 9 de novembre decidirem en pau i llibertat si volem continuar formant part de l'estat espanyol o si volem ser un estat lliure i sobirà. [...] El 9 de novembre decidirem allò que tants pobles a Europa i al món han decidit i mai cap no s'ha penedit de la seva decisió, mai! Nosaltres tampoc! Votarem per dignitat, votarem perquè som ciutadans i no súbdits, votarem perquè ho devem als nostres avantpassats, votarem per tots aquells que han lluitat per aconseguir-ho i ja no hi són i ho farem per deixar un país més just a les generacions futures. Per tot això el 9 de novembre votarem independència. [...] L'any passat dèiem que en moments excepcionals calen decisions excepcionals. Ara ha arribat l'hora d'aquestes decisions excepcionals. Demanem als nostres representants polítics que deixin de banda els interessos de partit i que actuïn d'acord amb la transcendència històrica del moment que estem vivint. Demanem als nostres representants polítics que siguin dignes del poble que els ha votat. [...] No hem arribat fins aquí per fer-nos enrere ni per arronsar-nos, arribarem fins al final i guanyarem. La independència ja no es proclama des del balcó, es fa des de les urnes: som poble, som sobirans. Junts avui i aquí convoquem la consulta. Parlament, Govern de Catalunya, president: posin les urnes.

Pocs dies després d'això al Parlament s'hi aprovava la «Llei de consultes populars no referendàries», que va comptar, fins i tot, amb el vot favorable del PSC i només vint-i-vuit vots en contra. Això és interessant remarcar-ho perquè s'estava fent evident una disjuntiva

entre el que s'havia reclamat al carrer i el que passava veritablement a les institucions polítiques, on el llenguatge era poc precís i en tot moment s'evitava parlar clarament d'autodeterminació o de la consecució de la independència. Les entitats independentistes de la societat civil i també ERC —dins del pacte d'estabilitat parlamentària— ho llegien com unes fintes necessàries per procedir amb astúcia, però amb la voluntat d'acabar convertint el 9-N en un referèndum d'autodeterminació, perquè inevitablement duia cap a l'enfrontament amb l'Estat, atès que es preveia una suspensió de la llei de consultes per part del Tribunal Constitucional. Aquesta, sembla, no era la lectura que tothom en feia.

El que havien acordat CiU i ERC que passaria després del 9-N, al marge dels focus, era que el resultat vincularia políticament. Aquesta decisió es va prendre en una taula conjunta en la qual Francesc Homs va exposar que tenia els informes jurídics de la Generalitat per tirar endavant els preparatius de la consulta encara que hi hagués suspensió del Tribunal Constitucional. Van acordar que es continuaria preparant precisament perquè la suspensió no implicava necessàriament l'anul·lació i el Tribunal Constitucional podia decidir el dia abans de la consulta que tot estava correcte. A més, una altra via que es podia explorar era la de fer un nou decret de convocatòria el 8 de novembre, malgrat que s'hagués suspès el de setembre, per no deixar marge a l'aparell judicial per reaccionar.

Les negociacions, a mesura que s'apropava la data, anaven esdevenint més tenses. En un primer esborrany

del decret de convocatòria, CiU apostava per preguntar als catalans sobre una reforma constitucional, contravenint la pregunta que s'havia anunciat inicialment. En una altra reunió, aquesta al Palau Robert, els representants de CiU manifesten les seves pors pel que fa a la col·laboració dels governs municipals del seu partit. El 7 d'agost, Artur Mas, davant la previsible ofensiva judicial de Madrid, proposa a Oriol Junqueras substituir la consulta per unes eleccions plebiscitàries durant el primer trimestre del 2015 amb una candidatura unitària, però aquest li demana que no s'eviti el pols a l'Estat i que no se substitueixi per un pla B.

Finalment el trencament entre CiU i ERC es va acabar produint el dilluns 13 d'octubre, en una reunió al Palau de Pedralbes. Allà Artur Mas va explicar a la resta de partits que la consulta no seguiria endavant en els termes que s'havien pactat i va evidenciar que no tenia cap intenció d'enfrontar-se amb l'Estat. Oriol Junqueras i Marta Rovira, llavors, li van retreure l'incompliment de diversos acords presos en reunions prèvies. Tal com va recollir la periodista Sara González al diari *Ara*, Junqueras va etzibar: «Si el pacte es trenca, hauràs d'explicar amb qui aprovaràs els Pressupostos». I Mas va respondre: «No et preocupis, perquè cada dia Iceta s'està oferint». A Pedralbes, Mas ni tan sols va parlar d'urnes ni de paperetes i feia servir el terme *enquesta*. Al llarg de la discussió, que es va allargar diverses hores, els dirigents d'ERC van queixar-se d'aquest fet, que no es parlés ni de paperetes ni d'urnes, i un cop abandonada la taula de negociació es van adonar que els re-

trets havien servit per arreglar la proposta presidencial: Mas anunciava que l'enquesta es faria amb paperetes i urnes.

Les entitats independentistes de la societat civil es van trobar amb un xoc semblant. Muriel Casals i Carme Forcadell eren a Brussel·les en un acte per internacionalitzar la consulta del 9 de novembre quan Artur Mas els truca per comunicar la seva decisió de canviar de plans. No poden amagar la seva decepció. Després de reflexionar-hi, la reacció d'Òmnium i l'ANC és convocar un acte el diumenge següent de la reunió a Pedralbes, el 19 d'octubre, a la plaça de Catalunya de Barcelona. El discurs de Forcadell va ser dur:

Ens comprometem a ser garants d'aquest procés. Donarem suport al 9-N, però exigim unitat política i que hi hagi eleccions. President, convoqui eleccions. Volem votar en els pròxims tres mesos. President, volem començar la primavera del 2015 amb un nou Parlament constituït. Si ho fa, tindrà el nostre suport i convertirem el 9-N en una mobilització massiva, com hem fet els últims Onzes de Setembre.

I va ser amb aquestes paraules que l'ANC va començar a ser vista com un problema des de l'entorn presidencial. L'entitat que havia organitzat les manifestacions més massives de la història de Catalunya estava intentant marcar l'agenda al president de la Generalitat, i això no podia ser. Més endavant s'emprendria una operació per tallar-ho d'arrel.

En aquell moment, pels volts del 9-N, tot era molt confús i bona part de la societat va comprar el gest de Mas per diversos factors. Com ja hem comentat abans, la reacció airada i desmesurada dels partits espanyolistes va ajudar a generar una il·lusió òptica. També cal fixar-se en el paper de la CUP, que posteriorment ha estat la garant de la intransigència, però que aleshores va comprar la finta de Mas sense cap mena d'objeció, i Junqueras va quedar aïllat. Recordem l'abraçada de David Fernández al Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat (CTTI) la nit del 9 de novembre. És un paper que encara avui costa d'entendre, i és difícil discernir si va ser cosa del càlcul electoral i de la consciència d'una manca de fortalesa per enfrontar-se al relat imperant, o bé si per contra va ser un gest de simple ingenuïtat.

El cartró pedra del 9-N semblava roca massissa també per altres causes. L'aparell mediàtic afí a Convergència, encara molt fort aleshores, va proporcionar-li cobertura. Artur Mas havia dit que posaria les urnes i finalment ho havia fet. Però això era fer trampa perquè es prescindia del context de la promesa. Era com si en un concessionari de cotxes t'asseguessin que la setmana vinent «sortiràs sobre rodes» i a l'hora d'anar a recollir el teu encàrrec et rebessin amb una bicicleta. La reacció espanyola desproporcionada, després, no atenant a raons, també va ajudar-hi: el Govern, ingènua-ment, es pensava que Espanya actuaria des de la perspectiva de l'estat de dret i que, per tant, no s'atreviria a penalitzar una enquesta sense més implicacions. No va

ser així i va reaccionar com si hagués tingut alguna cosa de referèndum de veritat, amb inhabilitacions i multes.

Finalment, cal repescar el conte de Hans Christian Andersen «El vestit nou de l'emperador». La ciutadania estava engrescada i no volia creure's que tot allò no era el que havia de ser, i durant aquells dies costava molt argumentar res que fos susceptible de ser interpretat com un intent d'aixafar la guitarra.

El 9-N es va poder dur a terme gràcies a la implicació de milers de voluntaris de la societat civil, que van ser els que van constituir les meses i van fer les tasques d'organització i recompte. El Govern va fer una crida per cobrir unes vint mil places de voluntaris i finalment va haver de triar entre les 40.930 persones que es van oferir. D'aquestes, 38.706 es van inscriure a través d'una pàgina web que s'hi va habilitar, 4.170 eren personal dels centres docents que feien de col·legis electorals i 684 s'hi van apuntar a través de les delegacions territorials de la Generalitat. Aquell dia es van obrir 1.255 col·legis, en els quals hi havia 6.430 urnes. La participació de la jornada va ser massiva. Un total de 2.344.828 catalans van posar la papereta a l'urna. La resposta afirmativa a les dues preguntes va ser del 80,91%, els que van triar el confús «Sí/No» van ser el 10,02% i els que van contestar negativament a la possibilitat d'un estat català de qualsevol mena van ser un 4,49%. La resta del percentatge es va repartir entre els «Sí/Blanc», el vot en blanc a les dues preguntes i els vots nuls.

Tot i el fet que aquella fos una jornada memorable,

sobretot gràcies a l'esperit participatiu i reivindicatiu dels ciutadans que s'hi van involucrar d'una manera o altra, la convocatòria d'un referèndum per al 2017 ha servit per posar-nos tots davant del mirall del 9-N. Ara sabem, per comparació, que allò d'aleshores no havia sigut un referèndum i que, en cap cas, no es tenia la intenció de fer cap gest que generés una tensió excessiva amb el govern espanyol ni amb els aparells de l'Estat. Ara sabem què implica posar-se a saltar el mur i què és la repressió i la vulneració dels drets més elementals.